

**A MIKEPÉRCES 082/2 HRSZ-Ú INGATLANRA TERVEZETT
HOMOKBÁNYÁRA
VONATKOZÓ ÖRÖKSÉGVÉDELMI (RÉGÉSZETI)
HATÁSTANULMÁNY**

2020

Tartalomjegyzék

I. Az örökségvédelmi hatástanulmány tárgya, elkészítésének célja, főbb részei, készítői.....	4
I.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány tárgya.....	4
I.2. A tervezett változtatás helyszíne	4
I.3. Az örökségvédelmi hatástanulmány megrendelője	4
I.4. Az örökségvédelmi hatástanulmány megrendelésének célja.....	4
I.5. Az örökségvédelmi hatástanulmány feladata és főbb részei	4
I.6. Az örökségvédelmi hatástanulmányt készítette	5
II. Örökségvédelmi vizsgálat.....	6
1. Örökségvédelmi vizsgálat.....	6
<i>Az értékvizsgálat során alkalmazott módszerek.....</i>	<i>6</i>
1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag).....	6
a) Általános földrajzi, geomorfológiai leírás	6
b) Történeti leírás és a vizsgált terület környékén korábban folytatott, lényeges régészeti munkálatok.....	7
c) Térképészeti, adattári, szakirodalmi, levéltári adatgyűjtés	10
1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással	11
Terepbejárás napló	11
1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára.....	12
1.3.1. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek	12
2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése:.....	14
2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.	14
2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai	14
2.2.1. a régészeti örökségre,.....	14
3. Az értékvédelmi terv tartalmazza:	14

3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények.....	14
4. Összefoglalás	15
5. Nyilatkozat.....	16
6. Irodalom.....	17
7. Terepbejárási fotók	18
8. Térképek	20

I. Az örökségvédelmi hatástanulmány tárgya, elkészítésének célja, főbb részei, készítői

I.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány tárgya: Mikepércs 082/2 hrsz-ú ingatlanra tervezett homokbánya (továbbiakban: Beruházás)

I.2. A tervezett változtatás helyszíne: Mikepércs 082/2 hrsz, 13,9 hektár (ld. **8.1. térkép**)

I.3. Az örökségvédelmi hatástanulmány megrendelője: Mike Tünde Egyéni Cég (4271 Mikepércs, Debreceni utca 17.; cégjegyzékszám: 09-12-000427)

I.4. Az örökségvédelmi hatástanulmány megrendelésének célja: A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 85/A § (3) alapján a hatóság örökségvédelmi hatástanulmány elkészítését írhatja elő. A 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 83. § (1) alapján a 87. § (4) bekezdésben meghatározott esetekben az engedély iránti kérelmet benyújtónak döntéselőkészítő örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíttetni.

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 23/C. § (1) alapján nagyberuházás esetén – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – előzetes régészeti dokumentációt kell készíteni.

I.5. Az örökségvédelmi hatástanulmány feladata és főbb részei: A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 83. §, valamint a Korm. rendelet 14. és 15. melléklete szerint az örökségvédelmi hatástanulmány feladata és főbb részei a következők:

A települési örökségvédelmi hatástanulmány szöveges dokumentum, azonosításra alkalmas térképi ábrázolással, fotókkal és egyéb adatokkal, amely legalább az alábbiakat tartalmazza:

1. Örökségvédelmi vizsgálat:

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag),

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással,

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, amely értékkataszterben tartalmazza:

1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket,

1.3.2. az országos építészeti örökség elemeit,

1.3.3. a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit:

1.4.1. településszerkezetet,

- 1.4.2. telekstruktúrát és az utcavonal-vezetést,
- 1.4.3. utcaképet vagy utcakép részletet,
- 1.4.4. egyéb településkarakter elemeket,
- 1.4.5. építményrészletet vagy az alkalmazott anyaghasználatot, tömegformálást, homlokzati kialakítást,
- 1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet,
- 1.4.7. szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort.

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése:

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.

2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai:

2.2.1. a régészeti örökségre,

2.2.2. a történeti településre, település- és tájszerkezetre,

2.2.3. a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre.

3. Az értékvédelmi terv tartalmazza:

3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények, valamint

3.2. az önkormányzati feladatok meghatározását.

I.6. Az örökségvédelmi hatástanulmányt készítette: a debreceni Déri Múzeum Régészeti Tára.

II. Örökségvédelmi vizsgálat

1. Örökségvédelmi vizsgálat

Az értékvizsgálat során alkalmazott módszerek

Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése során adattári, szakirodalmi, térképészeti, levéltári adatgyűjtést, terepbejárást és műszeres leletfelderítést végeztünk.

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag)

a) Általános földrajzi, geomorfológiai leírás

Mikepércs közigazgatási területe természetföldrajzi tájbeosztás szerint az Alföld nagytájhoz tartozik, azon belül a Dél-Nyírség és a Dél-Hajdúság kistájak találkozási pontján fekszik.

A Dél-Nyírség szélhordta homokkal fedett, tengerszint felett 100-162 méter magas hordalékkúp-síkság. A kistáj felszínén az északi irányú szelek a folyók hordalékkúpjaiból szélbarázdákat alakítottak ki. A délnek lejtő területet a Berettyóhoz lefolyó párhuzamos vízfolyások hálózják be. A terület száraz, gyér lefolyású, vízhiányos; a mérsékelten hűvös és a mérsékelten meleg éghajlati öv határán fekszik. Talajtani viszonyait a csaknem terméketlen futóhomok, a gyenge termékenységű humuszos homok és a kovárványos barna erdőtalajok jellemzik.¹

A Dél-Hajdúság a tengerszint felett 88-110 méter magasságban fekvő löszös iszappal fedett hordalékkúp síkság. Ezt a területet nagy sűrűségben fedik lassan feltöltődő egykori folyómedrek. A terület vízben szegény, gyér lefolyású, száraz; éghajlata mérsékelten meleg és száraz. Talajtani viszonyait a kedvező termékenységű réti csernozjom jellemzi.²

Régészeti szempontból különösen fontosak az egykori, vagy mostani, természetes folyók, erek, vízállások jól kiemelkedő hátságai. Ezek a víz közeli, de áradásoktól többnyire mentes területek ősidők óta alkalmasak az emberi megtelepedésre.

¹ Magyarország kistájainak katasztere I. Bp. 1990. 260-264.

² Magyarország kistájainak katasztere I. Bp. 1990. 272-275.

b) Történeti leírás és a vizsgált terület környékén korábban folytatott, lényeges régészeti munkálatok

A Kárpát-medence régészeti korszakainak kezdetén, az őskőkorban (Kr. e. 500.000 – 10.000) Debrecen és környéke ősi folyómedrek, vízfolyások által táplált mocsárvidék lehetett, az emberi megtelepedésre kevés hely volt. Az őskőkor utolsó szakaszából (Kr. e. 12.000 – 10.000) régészeti emlékek az Alföld Tiszától keletre eső részén elenyésző számban kerültek eddig elő, csak jelzik az Alföld és a Tiszántúl benépesedését az őskőkorban. Hajdú-Bihar megyében eddig nem ismert őskőkori lelőhely.

Az árterek közül kiemelkedő, Erdély és a Felvidék között természetes átjáróul szolgáló térségben legkorábbiak az újkőkorból (Kr. e. 6.000 – 4.400) származó leletek. Ebben a korszakban ugrásszerűen megnő a régészeti leletek és lelőhelyek száma. Köszönhető ez annak, hogy egyre inkább a letelepült, földművelő-állattenyésztő életmód válik meghatározóvá a korábbi zsákmányoló életmód rovására. Az élelemtermelés pedig a népesség növekedését vonta maga után, ami kirajzásokhoz vezetett a megnövekedett lélekszámú falvakból. Így újabb települések jöttek létre mindenütt, ahol termelő életmódjukhoz a földrajzi adottságok kedvezőek voltak.

A vízfolyások és erek mellett, az árvizektől védett partos területeken, félszigeteken építették fel házaikat, s a körülöttük elterülő földeket megművelték. Debrecen környékén az egykor sokkal bővizűbb Tóóc partján kerültek elő az eddig ismert legkorábbi régészeti emlékek az újkőkor középső időszakából (Kr. e. 5.400 – 5.000) Ekkor az alföldi vonaldíszes kerámia kultúrája élt errefelé, településük emlékei kerültek napvilágra Mikepércs – Hosszú-dűlő lelőhelyen. Ez a földművelő, állattenyésztő népesség nagycsaládi házakból álló településeinek készítette bekarcolt vonalakkal díszített edényeit, amelyek a kultúra névadói lettek.

A rézkorban (Kr. e. 4.500 – 2.700) az éghajlat hűvösebbre fordult, ami inkább az állattartásnak kedvezett. Ebben az időszakban kezdődik a fémművesség, a réz és az arany megmunkálásával. Míg az újkőkorban az elhunytakat a településen belül; házakban, gödrökben temették el, a rézkorban már sorokból álló nagy sírszámú temetők voltak, amelyek a lakóhelytől távolabb helyezkedtek el. A rézkor középső időszakából (Kr. e. 4.000 – 3.500) a Bodrogkeresztúr-kultúra néhány sírja került elő a közelben, Debrecenben a Mikepércsi úton. Sajnos nem szakember tárta fel a sírokat, hanem a földmunkát végző tulajdonos gyűjtötte össze a leleteket: jellegzetes tejesköcsög alakú edényeket, többféle kőből készült eszközt (kés, balta, ütőkő). A rézkor végén (Kr. e. 3.000 körül) a keletről bevándorló gödörsíros-kultúra népének jellegzetes temetkezési helyei, az óriási kúp alakú kurgánok Mikepércs környékén is a megjelentek, pl. Mikepércs – Dóczi-halom. Tudományos kutatásukat Zoltai Lajos kezdte el,

aki a Tóció és a Kösely közötti halmokból többet is feltárt. Ezekben megtalálta a gödörsíros-kultúra gyakran feldúlt temetkezéseit. Később más népek is felhasználták ezeket a mesterséges halmokat temetkezőhelyként, utoljára a kunok, innen a „kunhalom” köznépi elnevezés. Az Árpád-korban több település temploma épült halomra, pl. Ebes, Pallag, Zelemér.

A bronzkor késői szakaszában (Kr. e. 1.400 – 900) a Tisza-vidéken a Gáva-kultúra népessége élt. Ebben az időszakban a Tiszántúl, és az Erdélyen át a Fekete-tenger partjáig terjedő terület egy nagy kulturális egységet alkotott. A korszak legjelentősebb vívmánya, a fejlett bronzipar széleskörű elterjedése volt, amely az ékszereken és fegyvereken kívül a mindennapi élethez szükséges használati tárgyakat (ár, balta, horog, fűrész, sarló) is nagy mennyiségben állította elő. A kultúra fémművességének emlékeit a földbe rejtett fémtárgyakból ismerjük. Debrecen körül közel hetven bronzkincs került eddig elő. Ez egyrészt mutatja az egykor itt élt lakosság nagy számát, másrészt a „nagyüzemi” bronzgyártást. A rengeteg előkerült bronztárgy arra enged következtetni, hogy a város területe jelentős központ lehetett ebben az időszakban. A talajváltó földművelést és legeltető állattartást folytató népesség eleinte folyóparti falvakban élt. Az egyre gyarapodó lakosság új területeket is művelés alá fogott, így sűrű településhálózat jött létre. Késő bronzkori település nyomait tárták fel a közelben, Debrecenben a Mikepércsi úton.

A Kr. u. 1. századtól, a római korban (0 körül – 390) az Alföldön a keletről beköltöző szarmata törzsek (jazigok, roxolánok, alánok) éltek. A Fekete-tenger vidékéről először jazigok költöztek be a Duna - Tisza közére Kr. u. 20 környékén. A több hullámban beköltöző nép falvai a 4. századra sűrűn benépesítették az Alföldet. A Duna - Tisza közén kívül, ekkor már ők éltek a Tiszántúlon, Bácskában és Bánátban is. A régészeti leletek tanúsága szerint fejlett kézműiparral rendelkeztek. Mezőgazdasági termelésük és állattenyésztésük képes volt a nagyszámú lakosságot ellátni. A Római Birodalommal jellemzően ellenséges volt a viszonyuk. Az Alfölddel szomszédos római provinciákba (Pannonia, Moesia, Dacia) számtalanszor törtek be, amelyeket gyakran római bosszúhadjáratok követtek.

A vizsgált területtől keletre húzódik a népiesen Csörsz-árokknak, vagy Ördög-árokknak nevezett szarmata védmű, amely 320 körül készült el. A meginduló népvándorlás ellen védekezve – római mintára – árokból és töltésből álló többszörös sáncrendszerrel vették körbe szállásterületüket. A Vácnál kezdődő, Újfehértónál délre forduló és az Al-Dunáig terjedő kb. 1500 km hosszú védvonal kiépítéséhez kb. 15 millió m³ földet kellett megmozgatni. Az óriási munka ellenére területüket nem tudták megvédeni a keletről érkező új népekkel szemben.

Annak ellenére, hogy az 5. századtól a szarmaták más népek fennhatósága alá kerültek, még évszázadokig kimutatható jelenlétük a Kárpát-medence keleti felében.

Szarmata települések emlékei kerültek elő a Balla-Fene tanya, Hosszú-dűlő, Kornó-Lapos, Nagy-mező-dűlő, Vad-Meggyes és Városréti legelő lelőhelyeken. Egy feldúlt szarmata sír került elő a Nagy-mező-dűlő kelet, halom nevű lelőhelyen.

A népvándorlás korában (390 – 895) a 6. század utolsó harmadától beköltöző nagyállattartó avarok a Kárpát-medencében letelepedtek, földművelő-állattartó életmódra tértek át és nagy falvakban éltek. Településeik emlékei kerültek elő a Szepes-dűlő és Cserepes-dűlő lelőhelyeken.

Az Árpád-kori magyarság településhálózatát egymástól 2-3 km-re vagy még közelebb lévő 1-2 tucat családot eltartó falvak alkották. Az egyidőben létező falvak nagylétszámú, elsősorban földművelő lakosságot tételeznek fel. A falvakat a terepbejárások, okleveles források és a határrész, valamint a dűlőnevek elnevezése alapján lehet beazonosítani. Mikepércs közigazgatási területén belül több Árpád-kori település maradványa ismert a Szepes-dűlő és Cserepes-dűlő II. lelőhelyekről. Mikepércset 1270-ben említik először írott forrásokban Pércs néven. A falu az Árpád-korban a bihari, majd később váradi (ma Nagyvárad, Románia) püspökséghez tartozott. A váradi püspök bevételeinek összeírása fennmaradt az 1291-1294 közötti időszakból. Ebben 169 település által beadott gabonatedés nagysága van felsorolva, többek között Pércs is. 1332-1337 között pápai tizedszedők járták be Magyarországot, hogy a falusi plébánosok és apátok jövedelmének egy tizedét a pápa számára szedjék be. Ennek fennmaradt dokumentuma a pápai tizedjegyzék, amiben szintén szerepel a falu. 1347-ben a falu két részből állt. Egyházas Pércs, amelynek a templomát Szent Péter tiszteletére emelték, és Egyházatlan Pércs, amelynek későbbi neve Bodóháza lett. Egyházas Pércset 1415-től nevezik Mikepércsnek. A török hódoltság időszakában 1552-ben Mikepércsen 37 jobbágytelket számoltak össze, Bodóházán ekkor 6 porta volt. Az 1608-ban Báthory Gábor, 1615-ben pedig Bethlen Gábor erdélyi fejedelem hajdúkat telepített a faluba, így Mikepércs is a bihari „kishajdú” városok közé emelkedett. 1660 és 1692 között a közeli Várad török kézen volt, ami a település lakosságának csökkenéséhez vezetett. A török kiűzése után 1692-ben csak 12 család maradt a faluban.³

³ Hajdú-Bihar évszázadai, Debrecen 2000. 377-378.

A vizsgált ingatlanokon és annak pufferzónájába eső régészeti lelőhelyeken korábban végzett régészeti munkák:

A jelen hatástanulmányban vizsgált területen korábban szisztematikus régészeti munka (terepbejárás, feltárás stb.) nem folyt.

c) Térképészeti, adattári, szakirodalmi, levéltári adatgyűjtés

A történeti térképek kutatásának, áttekintésének szükségességét az indokolja, hogy ezeknek a térképeknek egy része a nagy táj- és domborzat átalakító, folyószabályozási munkák előtti állapotról tanúskodnak. A történeti térképek a vizsgált terület egykori – az ember által nem, vagy csak kevéssé átformált – környezetéről, természeti viszonyairól mutathatnak pontosabb, reálisabb képet (pl. a vízzel elöntött területek és szárazulatok elhelyezkedése, megoszlása). A korabeli felméréseken jelölt, de ma már nem létező épületek, építmények, tanyák felszíni nyomai azonosíthatóvá válnak. A történeti térképek földrajzi helynév anyagának és térképi elemeinek vizsgálatával esetleg olyan adatokat találhatunk, amelyek közvetve utalhatnak régészeti lelőhelyekre (falu, vár, sánc, árok stb.).

Hogy a történeti térképek adatai a mai állapotokkal összevethetők legyenek, a korabeli térképeken szereplő és a jelenleg is a terepen található közös illesztési pontok segítségével a felméréseket megfelelően pozícionáltuk, georeferáltuk. Ezáltal a korabeli térképeket alkalmassá tettük arra, hogy a ma használatos EOVS rendszerben is értékelhetők legyenek. Az így elkészített térképre rávetítettük a vizsgált területet.

A hatástanulmány készítése során megvizsgáltuk a II. József uralkodása (1780-1790) alatt készült I. katonai felmérés; az I. Ferenc uralkodása (1792-1835) alatt felvett II. katonai felmérés; valamint a Ferenc József uralkodása (1848-1916) alatt elkészített III. katonai felmérés térképeit.

A 082/2 hrsz-ú területen az I. katonai felmérés (1782–1785) térképlapján (**8.2. térkép**) emberi megtelepedés nyoma nem látszik. A területet északról ma is határoló földút jól kivehető a térképen. A II. katonai felmérés (1819-1869) térképlapja (**8.3. térkép**) a földutat már nem ábrázolja a terület északi szélén. A vizsgált terület nagy része ekkor kaszáló volt, emberi tevékenységnek (épület, kút stb.) nincsen nyoma. A III. katonai felmérés (1869-1887) térképlapján (**8.4. térkép**) újra látható a területet északról határoló földút. A vizsgált terület közepén a térkép egy „Czigány-halom” nevű kiemelkedést mutat, és a területtől délre látható földút mellett egy kutat is jelöl. Ezen a térképlapon jól látható a vizsgált területtől keletre húzódó római kori erődítés, a Csörsz árok vonala.

1.2. A vizsgált ingatlanok régészeti örökségének felmérése terepbejárással

2020. november 3-án Déri Múzeum Régészeti Tárának munkatársa D. Szabó László terepbejárást végzett a vizsgált területen.

A műszeres leletfelderítést Bacskai István végezte el 2020. november 6-án és november 9-én, egy XP Deus fémdetektort használva 12 kHz frekvencián. A műszeres leletfelderítés során régészeti korú fémtárgyat nem talált.

A körülmények a terepbejárásra és a műszeres leletfelderítésre nagyrészt alkalmatlanok voltak, mivel a terület nagy része magas növényzettel, vagy akácerdővel fedett (7.3., 7.4. kép). Csak a vizsgált terület délnyugati és északkeleti sarkában lévő homokdombokat tudtuk megvizsgálni jó látási viszonyok mellett (7.1., 7.2. kép).

A terepbejárás során nem észleltünk új régészeti lelőhelyet.

Terepbejárási napló

2020. november 3.

Idő: derült idő 10 °C

Résztvevő: D. Szabó László (régész)

A terepbejárást a terület délnyugati sarkában fekvő homokdombon kezdtem. A dombot elég jó látási viszonyok között tudtam bejárni, régészeti leletet nem találtam. Ezután a terület északi sávját próbáltam bejárni, de a területet derékig érő vadnövényzet fedte és az erdőirtás nyomai is láthatóak voltak a felszínen. A terület középső részét magas aljnövényzetű fiatal akácerdő fedi, ezt a részt nem tudtam megnézni. Az északkeleti sarokban lévő homokdombot sikerült még bejárnom. Itt csak recens szemetet találtam a területen, régészeti leletet nem.

A mai napon végzett terepbejárás alapján nem találtam régészeti lelőhelyet, de a megfigyelésre nagyrészt alkalmatlan körülmények miatt nem zárható ki, hogy a Beruházás régészeti lelőhelyet érint.

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára

1.3.1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek:

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során a tervezett Beruházás által érintett területen nem gyűjtöttünk ismert (nyilvántartott) régészeti lelőhelyre utaló adatot.

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során a tervezett Beruházás 500 m nagyságú pufferzónájában 2 ismert (nyilvántartott) régészeti lelőhelyre utaló adatot gyűjtöttünk:

<i>Sorszám</i>	<i>Lelőhely neve</i>	<i>Azonosító száma</i>	<i>Régészeti korszak</i>	<i>Lelőhely típusa</i>	<i>Érintettség</i>
1	Debrecen – Csörsz-árok XVI./Ördög-árok XVI.	75503	Római császárkor (szarmata)	Erődítés	Pufferzónában érintett
2	Debrecen – Csörsz-árok XVII./Ördög-árok XVII.	75505	Római császárkor (szarmata)	Erődítés	Pufferzónában érintett

Lelőhely azonosító	75503	
Település	Debrecen	
Lelőhely neve	Csörsz-árok XVI./Ördög-árok XVI.	
Földrajzi leírás	A leelőhely Debrecen délkeleti részén, Mikepércstől keletre a Tatar-sír-dűlő és a Bagosi-zug területén található.	
Térkép vetülete	EOV	
Térképlap száma	69-412, 69-414	
EOV koordináták	X: 235474, Y: 848673	
Azonosított régészeti korszakok	Erődítés	Római császárkor (szarmata)
A leelőhely intenzitása	Gyér	
A leelőhely állapota	Feltáratlan, bolygatott (erózió)	
Védettség	Nem védett	
Érintettség	Pufferzónában érintett	

Lelőhely azonosító	75505	
Település	Debrecen	
Lelőhely neve	Csörsz-árok XVII./Ördög-árok XVII.	
Földrajzi leírás	A leelőhely Debrecen délkeleti részén, Mikepércstől északkeletre a Paci erdő területén található.	
Térkép vetülete	EOV	
Térképlap száma	69-412	
EOV koordináták	X: 238908, Y: 847705	
Azonosított régészeti korszakok	Erődítés	Római császárkor (szarmata)
A leelőhely intenzitása	Gyér	
A leelőhely állapota	Feltáratlan, bolygatott (erózió)	
Védettség	Nem védett	
Érintettség	Pufferzónában érintett	

A terepbejárás során a tervezett Beruházás által érintett területeken nem gyűjtöttünk új régészeti leelőhelyre utaló adatot.

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése:

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése.

A Megrendelő homokbánya nyitását tervezi a Mikepércs 082/2 hrsz-ú ingatlan területén. Tekintettel arra, hogy a megrendelő nem bocsátott rendelkezésre részletes terveket, általánosan azt állapíthatjuk meg, hogy a tervezett Beruházás kevésbé veszélyezteti a nemzeti régészeti örökség már ismert (nyilvántartott) elemeit.

2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai

2.2.1. a régészeti örökségre,

Az elvégzett régészeti szempontú örökségvédelmi vizsgálatok során (térképeszeti, adattári, szakirodalmi, levéltári adatgyűjtés, terepbejárás és műszeres leletfelderítés) a Beruházás által érintett területeken nem azonosítottunk régészeti lelőhelyet.

A Beruházás pufferzónájában található lelőhely esetében kevésbé lehet régészeti jelenségek előkerülésére számítani.

3. Az értékvédelmi terv tartalmazza:

3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

Az adattári, szakirodalmi, térképeszeti, levéltári adatgyűjtés és terepbejárás alapján a területen kevésbé lehet régészeti jelenség előkerülésére számítani.

Az ismertetett régészeti lelőhelyek – az ismert tudományos eredmények és a régió kutatottsága alapján – Magyarország és a Kárpát-medence történelme szempontjából jelentős régészeti lelőhelyeknek számítanak, ahol eredeti összefüggéseikben maradtak meg a régészeti leletek, objektumok és jelenségek. A terepbejárásra és műszeres leletfelderítésre nagyrészt alkalmatlan helyszín sajátosságai (akácerdő, aljnövényzet) miatt a területen a régészeti terepbejárást a Déri Múzeum Régészeti Tára nem tudta kellő pontossággal elvégezni. A rendelkezésre álló adatok alapján a területen régészeti lelőhely lehetőségét kizárni nem tudjuk, a tervezett Beruházás földmunkái veszélyeztethetik és elpusztíthatják a nemzeti régészeti örökség eddig ismeretlen elemeit, részeit.

Az elvégzett vizsgálatok alapján a tervezett Beruházás kivitelezési földmunkái során régészeti jelenségek előkerülése kevésbé várható. Így a kivitelezés során végzett földmunka közben **régészeti megfigyelés (szakfelügyelet)** szükséges.

A 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 35. § (1) értelmében, ha a régészeti megfigyelés során régészeti bontómunka válik szükségessé – legalább a beruházási földmunkával érintett mélységig –, az előkerült régészeti jelenség vonatkozásában a régészeti bontómunkát és az elsődleges leletfeldolgozást a régészeti megfigyelés keretében kell elvégezni.

A 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 43. § (3) alapján a kivitelezés során a földmunkákkal érintett, és egyéb feltárási módszerekkel fel nem tárt területen **régészeti megfigyelést** kell biztosítani.

Ennek tervezése során, mind a beruházónak/kivitelezőnek, mind a régészeti megfigyelést végző szakembereknek, intézményeknek fel kell készülni a földmunkák során esetlegesen előkerülő régészeti jelenségek szakszerű feltárására, dokumentálására. Mindez jelentősen lassíthatja a kivitelezés ütemét, ugyanis a régészeti jelenségek feltárásának és teljes körű dokumentálásának befejezéséig az érintett helyszíneken a földmunkákat fel kell függeszteni.

4. Összefoglalás

Annak ellenére, hogy a vizsgált területen módszeres régészeti kutatások korábban nem folytak, a szakirodalmi, adattári vizsgálatok és terepbejárás alapján megállapítható, hogy a beruházási terület környéke alkalmas volt a mindenkori ember számára a megtelepedésre. A beruházási területen régészeti lelőhelyet nem azonosítottunk, azonban a rossz terepbejárási körülmények miatt régészeti lelőhely léte nem zárható ki.

A Beruházás kivitelezési földmunkái során régészeti megfigyelés (szakfelügyelet) szükséges.

5. Nyilatkozat

Alulírott **D. Szabó László**, régész, nyilatkozom, hogy a 439/2013 (XI. 20.) Kormányrendelet 17. § értelmében rendelkezem az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez szükséges jogosultsággal és az adott szakterületen felsőfokú szakirányú végzettséggel.

Régész diplomám száma: 953/2003 (SZTE-BTK)

D. Szabó László

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő javaslatok a hatályos szakmai normatíváknak és előírásoknak megfelelnek.

Debrecen, 2020. november 11.

6. Irodalom

A Déri Múzeum Régészeti Adattára

A Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Debreceni Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály Adattára

Marosi Sándor, Somogyi Sándor szerk.: Magyarország kistájainak katasztere I. Budapest
1990

Módy György – Nyakas Miklós – Rácz Zoltán: A megye településeinek története és épített emlékei. In: Angyal László András (szerk.) Hajdú-Bihar évszázadai. Debrecen 2000. 377-378

Visy Zsolt főszerk.: Magyar régészet az ezredfordulón. Budapest 2003.

7. Terepbejárási fotók

7.1. A Mikepércs 082/2 hrsz-ú terület délnyugati sarkában lévő homokdomb

7.2. A Mikepércs 082/2 hrsz-ú terület északkeleti sarkában lévő homokdomb

7.3. A Mikepércs 082/2 hrsz-ú terület északi részét fedő növényzet

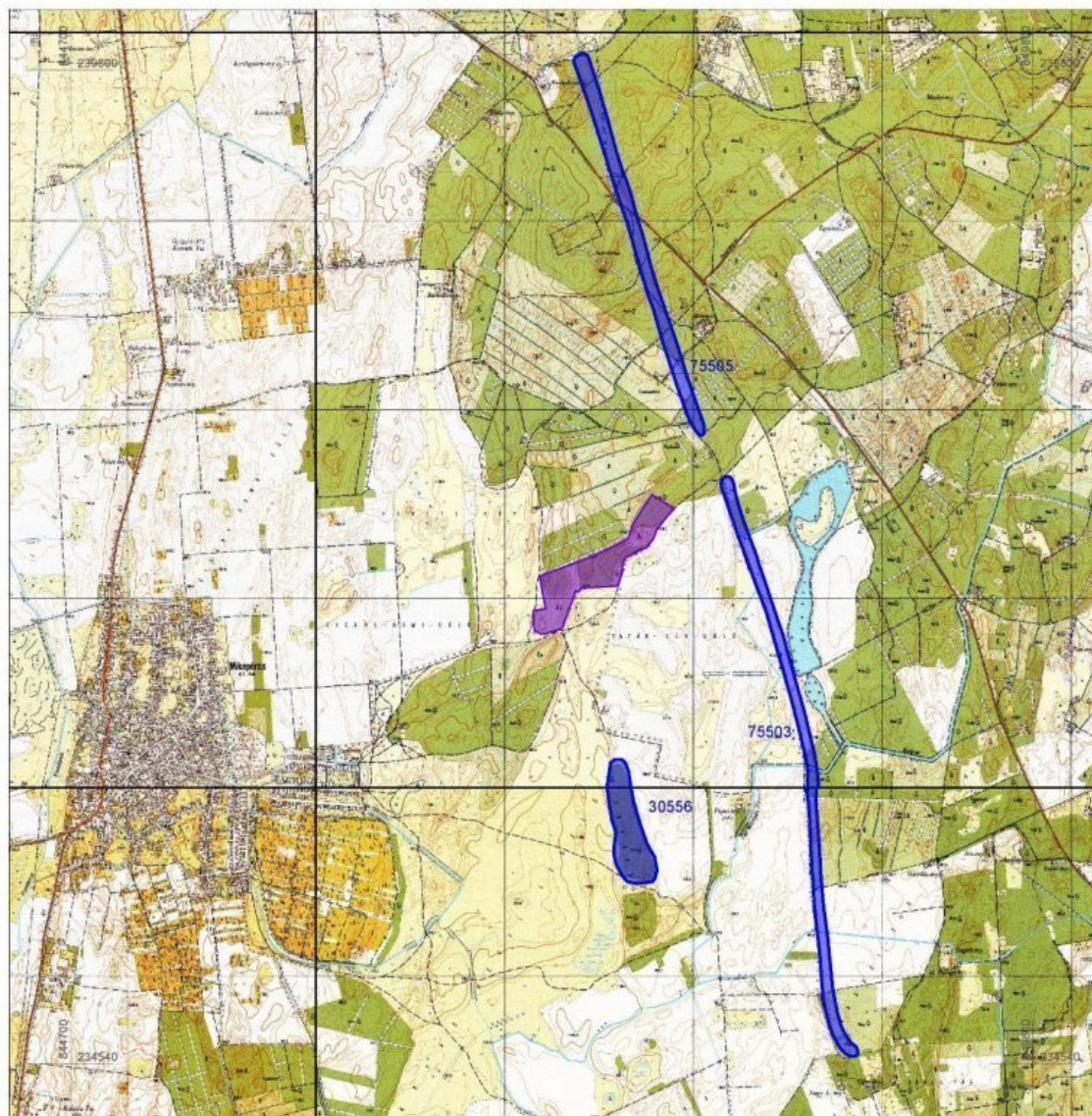
7.4. A Mikepércs 082/2 hrsz-ú terület déli felében lévő akácerdő

8. Térképek

Egységes Országos Vetület és Szelvényezés
Balti Alapszint

69-411
Mikepércs

 HAJDÚ-BIHAR MEGYE
DÉRI MÚZEUM

0 1500 m

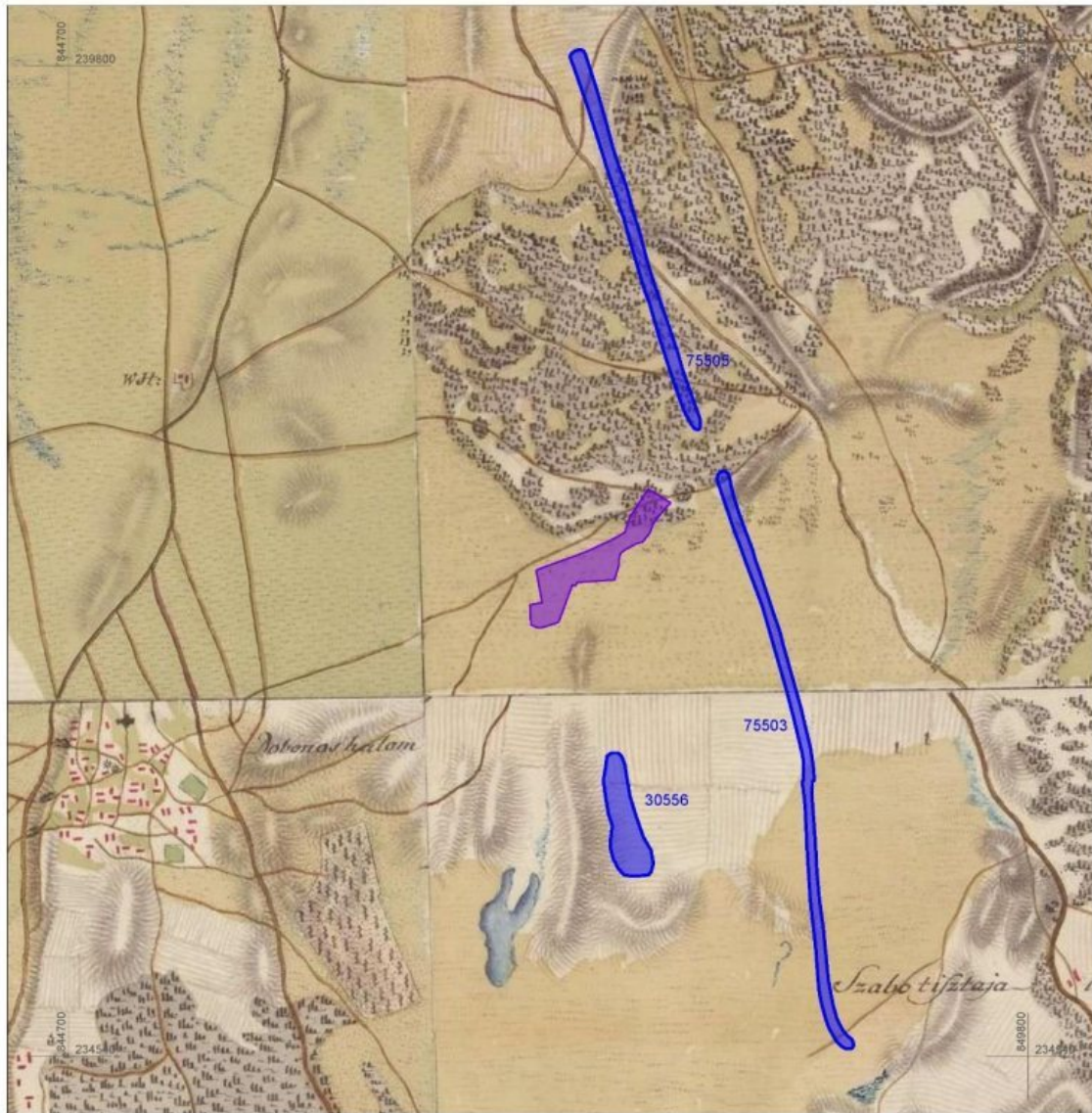
Lépték: M = 1:30000

Jelmagyarázat	
	Lelőhely kiterjedése
	Tervezett homokbánya

75505 Debrecen - Csörsz-árok XVII./Ördög-árok XVII.
75503 Debrecen - Csörsz-árok XVI./Ördög-árok XVI.
2020

8.1. A Mikepércs 082/2 hrsz-ú terület

0 1500 m

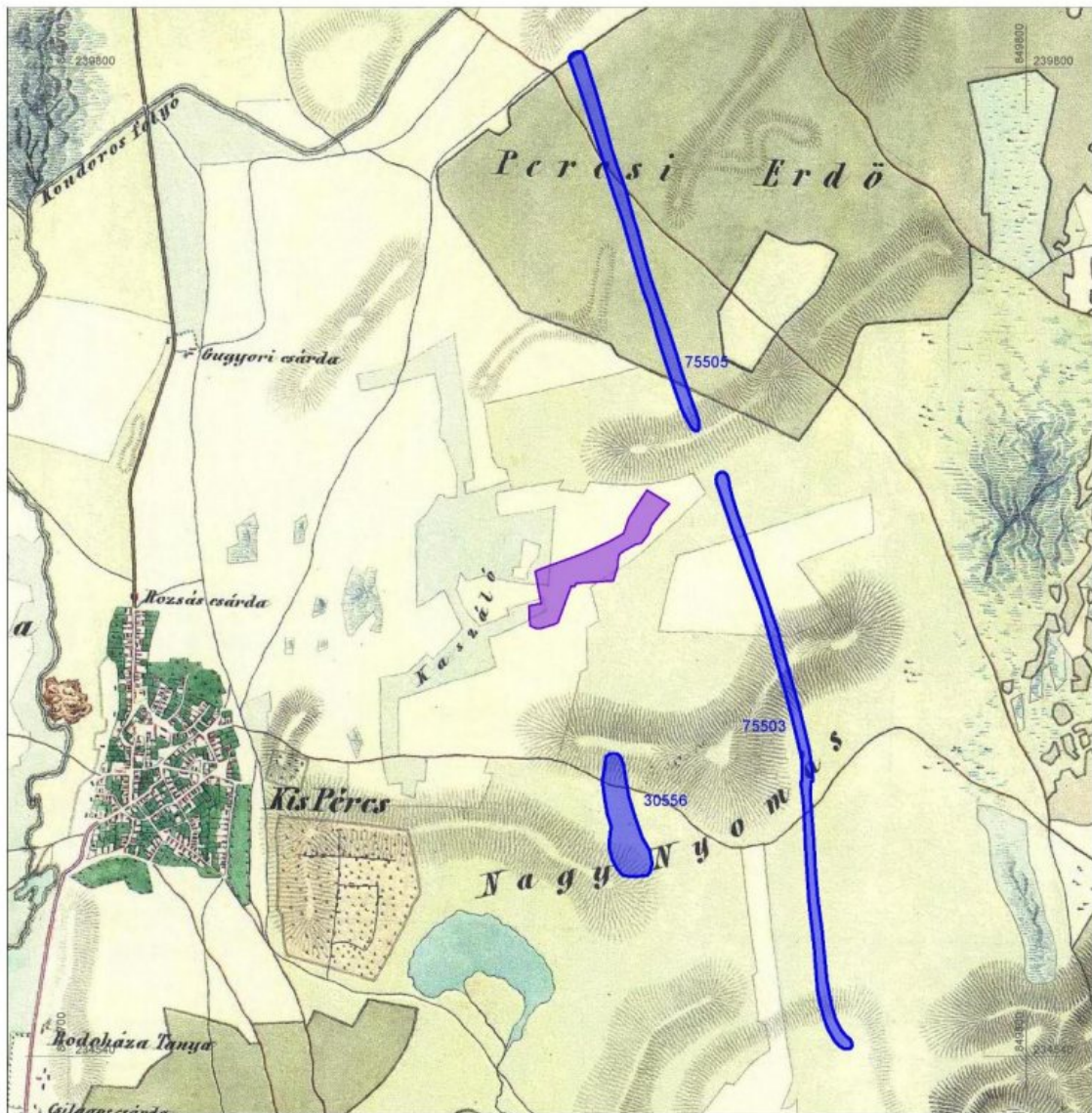
Lépték: M = 1:30000

Jelmagyarázat	
	Lelőhely kiterjedése
	Tervezett homokbánya

75505 Debrecen - Csörsz-árok XVII./Ördög-árok XVII.
75503 Debrecen - Csörsz-árok XVI./Ördög-árok XVI.
2020

8.2. A Mikepércs 082/2 hrsz-ú terület az első katonai felmérés térképén

0 1500 m

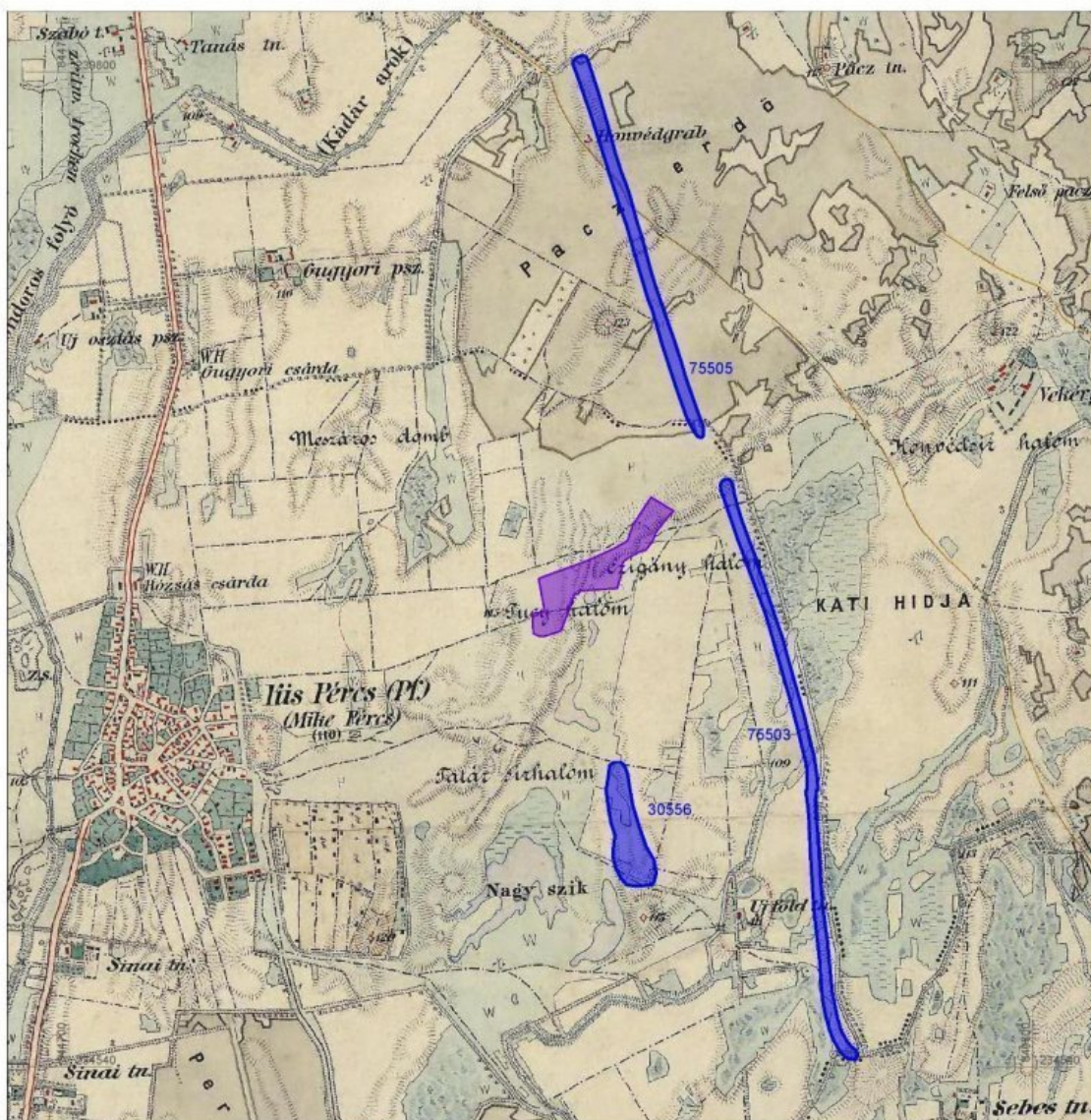
Lépték: M = 1:30000

Jelmagyarázat	
	Lelőhely kiterjedése
	Tervezett homokbánya

75505 Debrecen - Csörsz-árok XVII./Ördög-árok XVII.
75503 Debrecen - Csörsz-árok XVI./Ördög-árok XVI.
2020

8.3. A Mikepércs 082/2 hrsz-ú terület a második katonai felmérés térképén

0 1500 m

Lėptėk: M = 1:30000

Jelmagyarázat
 Lelőhely kiterjedése
 Tervezett homokbánya

75505 Debrecen - Csőrsz-árok XVII./Ördög-árok XVII.
75503 Debrecen - Csőrsz-árok XVI./Ördög-árok XVI.
2020

8.4. A Mikepėrcs 082/2 hrsz-ú terület a harmadik katonai felmėrés tėrkėpėn